

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดแตกต่างกันในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกตและสถานการณ์ที่ไม่มีผู้สังเกตว่า จะมีความแตกต่างกันหรือไม่และแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพิจารณาได้ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 นักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูงจะแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อมากกว่านักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดต่ำทั้งในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกตและในสถานการณ์ที่ไม่มีผู้สังเกต

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 3 แสดงว่านักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูงและต่ำ มีคะแนนค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมเอื้อเฟื้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยที่นักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูง มีคะแนนค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมเอื้อเฟื้อมากกว่านักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดต่ำทั้งในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกตและในสถานการณ์ที่ไม่มีผู้สังเกต

ผลการวิจัยครั้งนี้สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1 และสอดคล้องกับงานวิจัยของฮัดสันฟอร์แมนและไบรอัน-เมเซลส์ (Hudson Forman and Brion-Meisels 1982:1320-1329) ซึ่งได้ศึกษาพฤติกรรมที่พึงปรารถนาทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีความสามารถในการสวมบทบาทแตกต่างกัน พบว่านักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทสูง จะมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนาทางสังคมมากกว่านักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทต่ำ เช่นเดียวกับงานวิจัยของไอแอนนอททิ (Iannotti 1978:119-129) ซึ่งได้ศึกษาถึงผลของประสบการณ์การสวมบทบาทที่มีต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ ปรากฏว่าเด็กที่ได้รับการฝึกการสวมบทบาทจะมีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้งานวิจัยของฟรอมมิ่งและคณะ (Froming et al. 1985:1223-1228) ซึ่งได้ศึกษาพัฒนาการความสามารถในการสวมบทบาทที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ยังพบผลการศึกษาที่สนับสนุนสมมติฐานกล่าวคือเด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทสูง จะมีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อเฉพาะในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกต

เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเทียบกับเด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทต่ำ และในงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมเอื้อเพื่อโดยการฝึกให้เด็กได้สวมบทบาทในการรับรู้แง่มุมของผู้อื่นของสตับ (Staub 1971 eited by Maccoby 1980:353) พบว่าเด็กที่ได้รับการฝึกการสวมบทบาทการช่วยเหลือผู้อื่น จะช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อมากกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการฝึกการสวมบทบาท เพราะการฝึกการแสดง บทบาทนั้นทำให้เด็กมีประสบการณ์ ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกเช่นเดียวกันกับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ จึงเกิดความเห็นอกเห็นใจและส่งเสริมให้เด็กเอื้อเฟื้อมาก ผลงานวิจัยที่สนับสนุนสมมติฐานดังกล่าว จึงเป็นการยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดและพฤติกรรม เอื้อเฟื้อได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ตามแนวทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของพือาเจท์สามารถอธิบายถึง การที่เด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูง จะมีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อมากกว่าเด็กที่มี ความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดต่ำได้ว่า เด็กปฐมวัยนั้นจะมีลักษณะหนึ่งซึ่งเป็นอุปสรรค ในการสวมบทบาทของเด็กคือ การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentricity) การยึดตนเอง เป็นศูนย์กลางนี้จะทำให้เด็กขาดความสามารถในการรับรู้ทรณะ ความคิดเห็นและความรู้สึกของ ผู้อื่น พือาเจท์ (Piaget 1926) ศึกษาพบว่า เด็กจะลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลงในวัย อนุบาลตอนปลายไปจนกระทั่งเด็กอายุประมาณ 7-8 ขวบ เด็กส่วนใหญ่จึงจะมีความสามารถในการ มองโลกในทรณะของผู้อื่นได้ โดยเป็นผลมาจากการสื่อความกับเด็กอื่น เพราะจะทำให้เด็กต้อง สนใจและพยายามเข้าใจทรณะของเด็กอื่น (ธีระพร อูรรณไพ 2526:323) การที่เด็กลดการ ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจึงนำไปสู่ความสามารถในการคิดกว้างและสามารถคิดในแง่มุมของผู้อื่น หรือมีความสามารถในการสวมบทบาทนั่นเอง ความสามารถนี้ทำให้เด็กแยกความแตกต่างได้ว่าผู้ อื่นมีความคิดมีการมองในแง่มุมต่างๆ มีความต้องการแตกต่างไปจากตน และสามารถอนุมานได้ว่า ผู้อื่นมีความคิดอย่างไร ดังนั้นเด็กจึงมีความสามารถในการคิดแก้ไขเหตุการณ์ต่างๆ ได้รอบคอบขึ้น มีความเห็นใจและเข้าใจบุคคลอื่นมากขึ้น สามารถเข้าสังคมกับบุคคลอื่นได้อย่างดี และแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น มีเหตุผลที่ถูกต้อง ตลอดจนสามารถเข้าใจกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคม กำหนดไว้เป็นอย่างดี (ประไพพรรณ ภูมิวิศิสาร 2526:116-117) จึงส่งผลให้เด็กแสดงความร่วมมือ มือช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นมากขึ้น นอกจากนี้เพอร์และบัสซี่ (Perry and Bussey 1984:240) ยังได้อธิบายถึงพัฒนาการของพฤติกรรมเอื้อเฟื้อซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ของพือาเจท์ไว้ว่า เด็กวัยประถมศึกษาได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมาก ทำให้เด็กเรียนรู้การ แยกที่ศนะของผู้อื่นออกจากที่ศนะของตนและมีความสามารถในการสวมบทบาท ทำให้เด็กแสดงพฤติ กรรมเอื้อเฟื้อมากขึ้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าเด็กจะมีอายุ 7 ขวบขึ้นไป เด็กบางคนก็ยังมี การยึด

ตนเองเป็นศูนย์กลางอยู่ ดังนั้นจึงพบว่า เด็กวัยประถมศึกษากว่าจำนวนไม่น้อยที่ยังมีทักษะจำกัด จึงไม่ตระหนักว่าผู้อื่นมีทักษะและความต้องการแตกต่างจากตน ขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิหลัง ประสบการณ์และค่านิยมที่แตกต่างกันของเด็ก (Craig 1989:348) การที่เด็กมีทักษะจำกัด จึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการสวมบทบาท แต่การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไม่ใช่อุปสรรคเพียงประการเดียวที่ทำให้เด็กพัฒนาความสามารถในการสวมบทบาทได้ไม่เต็มที่ การขาดการอบรมสั่งสอนให้คำนึงถึงผู้อื่นหรือการมีโอกาสปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นน้อย ก็ทำให้เด็กมีทักษะความสามารถในการสวมบทบาทต่ำได้ ดังนั้นเด็กที่ลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางแล้วถ้าไม่ได้รับปัจจัยส่งเสริมดังกล่าว อาจจะมีพัฒนาความสามารถในการสวมบทบาทต่ำได้เช่นกัน และในการที่เด็กมีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดต่ำ จะส่งผลให้เด็กไม่สามารถแยกการรับรู้ในแง่มุมมองของผู้อื่นตลอดจนไม่ตระหนักถึงความต้องการของผู้อื่น ดังนั้นเด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดต่ำจึงแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อน้อย ด้วยเหตุนี้เด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูง จึงมีพฤติกรรมเอื้อเพื่อนมากกว่าเด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดต่ำ

ความสามารถในการสวมบทบาทนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อได้อย่างไร ริสตันและสอเรนตีโน (Ruston and Sorrentino 1981:161) ได้อธิบายว่า เมื่อเด็กพัฒนาความสามารถในการสวมบทบาทขึ้นในตัวเองแล้ว เด็กจะสามารถรับรู้ว่าผู้อื่นต้องการความช่วยเหลือ การรับรู้ดังกล่าวจะทำให้เกิดสภาวะขัดแย้ง เนื่องจากความไม่สมดุลทางสติปัญญา (Cognitive Disequilibrium) เพื่อเป็นการกำจัดความขัดแย้งดังกล่าวให้หมดไป เด็กจึงต้องให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น และเหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือการที่เด็กได้รับรู้ว่าผู้อื่นต้องการความช่วยเหลือนั้น เป็นการกระตุ้นความรู้สึกรับผิดชอบทางจริยธรรมของเด็ก จึงเป็นแรงจูงใจให้เด็กแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อต่อผู้อื่นออกมา ดังนั้นความสามารถในการสวมบทบาทจึงจำเป็นและมีบทบาทสำคัญในการเกิดพฤติกรรมเอื้อเพื่อ (Perry and Bussey 1984:260)

การวิจัยครั้งนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของความสามารถในการสวมบทบาทที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และครู ตลอดจนถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ได้ร่วมมือกันส่งเสริมทักษะความสามารถในการสวมบทบาทของเด็กให้พัฒนาเพิ่มขึ้น ซึ่งการส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการสวมบทบาทนั้น อาจทำได้หลายวิธี (จามตา วณิชทานนท์ และคณะ 2527:23-34) เช่น ในเรื่องของการอบรมเลี้ยงดู พ่อและแม่ควรรู้ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบชี้แจงเหตุผลกับเด็ก (Inductive Child-Rearing) และควรส่งเสริมให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวาทะกับเพื่อนหรือผู้ใหญ่อยู่เสมอ เพื่อให้เด็กมี

โอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น และในโรงเรียนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กได้แสดงบทบาทสมมติ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงบทบาทต่างๆ นั้น จะทำให้การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กลดลง และพัฒนาความสามารถในการสวมบทบาทขึ้น (ศิริวรรณ เจริญจิตต์กุล 2533:50) ส่งผลให้พฤติกรรมกรรมการบริจาค การตัดสินใจจริยธรรม การช่วยเหลือ และการเห็นอกเห็นใจของเด็กมีมากขึ้น (Buckley et al. 1970; Waxler, Yarrow and Smith 1977; Hudson, Forman and Brion-Meisels 1982) เนื่องจากความสามารถในการสวมบทบาทเป็นศูนย์กลางในการแสดงพฤติกรรมทางสังคม (Kohlberg and Ruston 1976) ดังนั้นการส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถในการสวมบทบาท จึงเป็นการสนับสนุนให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดีทางสังคมด้วย เมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคมและเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพของประเทศชาติ ก่อเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม สังคมของเราก็จะมีแต่ความสงบสุข มีความเห็นอกเห็นใจ และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน อันเป็นจุดหมายของการพัฒนาประเทศประการหนึ่งนั่นเอง

สมมติฐานข้อที่ 2 นักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูงจะแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกตมากกว่าในสถานการณ์ที่ไม่มีผู้สังเกต

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 3 พบว่านักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูงและนักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดต่ำแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกตและในสถานการณ์ที่ไม่มีผู้สังเกตไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 2

ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ฟรอมมิ่ง และคณะ (Froming et al. 1985:1223-1228) ซึ่งได้ศึกษาพัฒนาการความสามารถในการสวมบทบาทที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทจะมีพฤติกรรมกรรมการบริจาคในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกตมากกว่าในสถานการณ์ที่ไม่มีผู้สังเกตอย่างมีนัยสำคัญ ตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของพียาเจท์ สามารถอธิบายได้ว่า การที่เด็กมีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูงนั้น ทำให้เด็กสามารถแยกความแตกต่างได้ว่าผู้อื่นมีความคิด มีการมองในแง่มุมต่างๆ มีความต้องการแตกต่างไปจากตนและสามารถอนุมานได้ว่าผู้อื่นมีความคิดอย่างไร ซึ่งความสามารถนี้ช่วยให้เด็กคิดแก้ไขเหตุการณ์ต่างๆ ได้รอบคอบ มีความเห็นอกเห็นใจบุคคลอื่น รวมทั้งมีเหตุผลที่ถูกต้อง สามารถเข้าใจกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคมกำหนดไว้เป็นอย่างดี (ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร 2526:116-117) ดังนั้นในสถานการณ์ที่ไม่มีผู้สังเกต นักเรียนที่มี

ความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูงเมื่อได้รับรู้ว่า มีผู้ที่กำลังเดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือเหลือจากเขา เขาจะเอาใจใส่ต่อสวัสดิภาพของผู้อื่น เนื่องจากการรับรู้ดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่สมคูลย์ทางสติปัญญาและได้ไปกระตุ้นความรับผิดชอบทางจริยธรรมของเด็ก ซึ่งได้รับการปลูกฝังค่านิยมในการให้ความเมตตากรุณาและรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นมาจากพ่อแม่ตามลักษณะวัฒนธรรมและประเพณีไทยที่งดงาม ส่งเสริมให้เกิดความเห็นอกเห็นใจและต้องการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น จึงทำให้เด็กเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูงแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อมาก นอกจากนี้แบบจำลองของเซียลดีนิ (Cialdini et al. 1981 cited by Froming et al. 1985:1223-1228) ยังได้เสนอแนะว่าเด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูงนั้น ไม่เพียงแต่รับรู้ถึงความต้องการของผู้อื่นเท่านั้น แต่ยังสามารถตระหนักถึงความคาดหวังของผู้อื่นด้วย ดังนั้นในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกต การปรากฏกายของผู้สังเกตจึงเป็นเหมือนตัวชี้แนะให้เด็กทราบถึงความคาดหวังของผู้อื่น อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นความรู้สึกรับผิดชอบต่อจริยธรรมและสังคมของเด็ก เพื่อจัดความรู้สึกขัดแย้งทางสติปัญญา และให้สอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของผู้อื่น จึงส่งผลให้นักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูงแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อมากในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกตเช่นกัน ดังนั้นด้วยเหตุนี้ เด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดสูง จึงแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อทั้งในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกตและในสถานการณ์ที่ไม่มีผู้สังเกตไม่แตกต่างกันดังปรากฏตามผลการวิจัยนี้

สมมุติฐานข้อที่ 3 นักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านความคิดต่ำ จะแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกตและในสถานการณ์ที่ไม่มีผู้สังเกตไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 3 จะเห็นว่านักเรียนที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดต่ำ แสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในสองสถานการณ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของพือาเจท์ สามารถอธิบายได้ว่ากรณีที่เด็กมีความสามารถในการสวมบทบาทด้านความคิดต่ำ เป็นผลสืบเนื่องมาจากเด็กยังมีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง จึงทำให้เด็กยึดอยู่กับการมองโลกในแง่มุมมองของตนเองเพียงแง่เดียว เมื่อมองเห็นสิ่งใดอย่างไรก็คิดว่าผู้อื่นจะมองเห็นเช่นเดียวกับตน เด็กจะไม่เข้าใจว่าทำไมผู้อื่นจึงมองเห็นแตกต่างไปจากตนได้ จึงไม่สามารถแยกความคิดหรือทัศนะของผู้อื่นออกจากของตนได้ (Selman and Byrne 1974:803) เด็กที่มีความสามารถสวมบทบาทด้านการคิดต่ำจะไม่ตระหนักถึงความต้องการของผู้อื่น ตลอดจนไม่รับรู้ถึงอิทธิพลของการกระทำของตนที่มีต่อผู้อื่น ดังนั้นจึงมีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น

น้อยด้วย คำอธิบายนี้สอดคล้องกับการศึกษาของเชียคคินีและคณะ (Cialdini et al. 1981 cited by Froming et al. 1985:1223-1228) ซึ่งได้เสนอแนะว่าความสามารถในการสวมบทบาทนั้น เป็นส่วนช่วยเอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อเพื่อ กล่าวคือ เด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทสูง จะมีความสามารถในการพิจารณาความคาดหวังของผู้อื่น ดังนั้นจึงสามารถแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้อื่นได้แล้วแต่ความแตกต่างของสถานการณ์ แต่เด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทต่ำยังไม่สามารถอนุมานความคิดของผู้อื่นได้ จึงยังไม่มีความสามารถในการพิจารณาความคาดหวังของผู้อื่น ดังนั้นในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกตและสถานการณ์ที่ไม่มีผู้สังเกต เด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทต่ำจึงมีพฤติกรรมเอื้อเพื่อไม่แตกต่างกันในการศึกษาของฟรอมมิ่งและคณะ (Froming et al. 1985:1228) ซึ่งได้ศึกษาพัฒนาการความสามารถในการสวมบทบาทที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมเอื้อเพื่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 พบผลการศึกษานับสนุนสมมติฐานข้อที่ 3 ของการวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือ เด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทด้านการคิดต่ำ จะแสดงพฤติกรรมเอื้อเพื่อในสถานการณ์ที่มีผู้สังเกต และในสถานการณ์ที่ไม่มีผู้สังเกตไม่แตกต่างกัน